

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izbija vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za štiri leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge evropske države: 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača za leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušlja do odpovedi. — Udje „Katoliškega škofnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5. sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petlitrste za enkrat 18 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petlitrsta 24 vin., Izjave in Postano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Cesar zbolel.

Naš cesar bolan.

Iz Dunaja je došla vest, da je naš sivolasi vladar, cesar Franc Jožef, že nekaj dni bolan na malem nahodu. Kakor naglašajo poročila, ki prihajajo iz cesarske prestolnice, bolezen ni nevarna in so lahki kataralični znaki že začeli tako povoljno pojemat, da se sme po prepričanju zdravnikov smatrati, da je visoki bolnik izven nevarnosti. V nedeljo, dne 12. novembra, predpoldan so poklicali cesarjevega domačega zdravnika dr. Kercla v Senbrun, kjer se je tudi nastanil.

Da neposredne nevarnosti ni, spričuje dejstvo, da je cesar v nedeljo, dne 12. novembra in v ponedeljek, dne 13. novembra, sprejel več visokih oseb v avdijenci. V nedeljo, dne 12. novembra, je bil cesar, kakor navadno, ob 7. uri zjutraj v domači kapeli pri sv. maši. Prestolonaslednik Karl Franc Jožef, ki je bil te dni imenovan za generalnega polkovnika, je bil v nedeljo in ponedeljek vsakokrat delj časa pri cesarju. Tudi nadvojvodinja Cita, nadvojvodinja Valerija, ministrski predsednik Körber in drugi so bili pri visokem bolniku.

Novejša poročila, ki so došla danes, dne 14. novembra, ko to pišemo, izjavljajo, da kataralični znaki še niso popolnoma izginiti. Vendar bolezen cesarja ne zadržuje, da ne bi opravljal svojih navadnih vladarskih opravil.

Dasiravno bolezen ni resnovevarna, vendar je pri visoki starosti cesarjevi — sedaj je v 87. letu — treba opreznosti, zlasti v sedanjem jesenskem meglenem času. Slovenci bomo v gorečih molitvah prosili Boga, da nam ohrani cesarja Franca Jožefa čilega in zdravega.

Kako živi naš cesar.

Madžarski list „Az Est“ priobčuje poročilo, kako živi naš cesar v vojni. Po 4. uri zjutraj se poda cesarjev komorni sluga v cesarjevo spalnico, da pomaga cesarju, ko vstane in se oblači. Kakor hitro cesar vstane, pride drugi sluga, ki pripravi škropilno kopel in cesarja osuši. Trikrat na teden se oglasi dvorni brivec — sedaj kot črnovojnik v vojaški službi; prihaja v uniformi, a na tavoru si obleče tako salonsko suktnjo. A že večkrat se je zgodilo, da moral cesar čakati, ker je bil brivec na straži. Cesar je bil namreč odredil, da brivec zaradi njega ne sme niti enkrat opustiti vojaških dolžnosti. Za prvi zajutrek ima cesar čaj ali čokolado, v prav redkih slučajih belo kavo, potem mrzlo meso, surovo maslo in pecivo. Ob 7. uri pride k vladarju prvi krilni pomočnik. Že prej popraša telesni zdravnik dr. Kercl po cesarjevem zdravju. Vladar navadno odgovori kratko: „Hvala, počutim se dobro!“ Ob pol 12. ure drugi zajutrek in zvečer ob pol šestih obed. Drugi zajutrek je zelo skromen; goveja juha, kuhano goveje meso s prženim krompirjem in kuhanimi močnatimi jedmi. Obed je nekoliko obilnejši: Juha, pečena kokoš ali kaka druga perutnina, pečenka in zadnje šampanjski sladoled; pečenka je vedno obložena s špargli ali artičokami. Prvi zajutrek traja 10, drugi 12 minut, kosilo pa četrte ure. Vladar je pogosto zelo dobro razpoložen; v avdijencah sprejem došlece stoji ter jim ponudi prostor, ki je bil sedel.

Slovenska politika v bodočnosti.

Galiciji je obljubljena samouprava. Toda uve-

sti se mora zakonitim potom, to se pravi, potom državnega zbora. Ker pa je treba za spremembo osnovnih zakonov dvetretjinske večine, za to še samouprava Galicije dolgo ni dovršena stvar.

Slovenci ne moremo načeloma biti proti samoupravi Galicije, ker hočemo Slovenci in Hrvati imeti v okviru Avstrije pod vladjo Habsburžanov tudi svojo samoupravno ozemlje. Za to bodo naši poslanci, ko se bo gališka samouprava zakonitim potom reševala v državnem zboru, morali glasovati za samoupravo Galicije. Predno pa bodo glasovali za gališko samoupravo, bodo morali izposlovati, da se vsa Avstrija preuredi tako, da bo na znotraj mirnem razvoju posameznih narodov zasiguran in da na zunan Avstrija ostane neodvisna ter pravice naše habsburške vladarske hiše nedotaknjene.

Pred nami leži „Forderung der Deutschen zur Neuordnung nach dem Kriege“, to se pravi v našem slovenskem jeziku: „Zahteva avstrijskih Nemcev za preuredbo po vojski.“ Med temi zahtevami se nahajajo: 1. Nemška nadvlada v Avstriji, za to je treba zavredne nemške vlade in trdne nemške večine v državnem zboru; da se zadnje omogoči, se naj odcepi Galicija, Bukovina in Dalmacija. 2. Nemščina mora postati državni jezik, za to se mora nemščina upeljati v vse ljudske šole; za otroke nemških uradnikov se morajo povsod ustanoviti nemške šole; šole nemških narodnih manjšin se smejo ustanoviti, ako zaprosijo za tako šole starši, ki stanujejo v občini že deset let, ako dokažejo za 50 let nazaj, da bi tako šole obiskovalo vsaj 50 otrok in da 4 km naokoli ni nobene šole z zahtevanim učnim jezikom. 3. Nemcem se mora narediti prosta pot do Adrije; v to svrhu se morajo okrepi nemški otoki v južnih kronavinah, ustvariti se morajo močna nemška opirališča na železničnih progah, ki vodijo k morju, mesta v prometni

LISTER.

† Francu Vraz v spomin.

(Piše njegov star prijatelj.)

Padel je steber. — Zazeblo me je v srce, ko sem zvedel, da Franca Vraza ni več med živimi. Šel sem ga kropit, molil sem za zveličanje njegove duše, spremljal ga — prijatelja — na zadnji poti in vendar se mi zdi, da so bile sanje in domači pravijo tako: zdi se nam, da so se oče kam odpeljali in da se vrnejo, kakor so se neštokrat odpeljali, neštokrat vračali. Toda, blagi mož, Ti spavaš nevzdravno spanje in se boš zbudil še le z nami vsemi k sodbi, Tvoja blaga duša pa uživa mir, ki ga tukaj na zemlji nisi imel, ker si ga nisi privoščil, na Tebe nam ostaja samo še spomin in ta spomin nam je drag!

O, kolikokrat si nam pripovedoval o svoji mladosti, kako si hrepenel kot deček, da se izšolaš, da postaneš — duhovnik, kako si s svetim spoštovanjem govoril o svojih tovariših iz djaških let: o rajnem milostivem gospodu stolnem dekanu dr. Ivanu Križaniču in o rajnemu gospodu prof. dr. Francu Feuš; tudi Ti bil bi lahko prišel do enake časti, saj si bil kot dijak vedno med prvimi, kar pričajo še sedaj Tvoja spričevala, Tvoji zvezki, Tvoja darila za prihodnost; toda po volji božji si moral odložiti knjige in je zamenjati s plugom in motiko, ker nobena Tvojih sester, dasi razun ene vse starejše od Tebe, si ni upala rešiti Stanko Vrazovega in svojega doma dol-

gov, v katere je oče Jožef po svoji dobroti in neprevidnosti bil zagazil. In Ti si se s skrbno in krepko roko lotil dela in Tvoja blaga vdova — s Teboj enega srca in enih misli — je delala s Teboj od zore do mraka, od mraka do dne, in dobri Bog je vidno blagoslavljal delo Vajinih rok, dolgovi so ginili in blagostanje je prihajalo polagoma v Tvojo hišo; in ko si zrl božji blagoslov, se ni prevzelo, kakor tolikokrat, Tvoje srce, bil si svojemu Bogu hvaležen za vse, tudi za težave, katerih Ti ni manjkalo. Sam globokoveren — postavil si kapelico Matere božje na svojem posestvu — si si vzgojil tudi globokoverne otroke: enega sina, ki se bori na soški fronti, in pet hčera, katerih starejša je skrbna gospodinja Staničevega doma na Hardeku — mož je v Ruslji vjet — druga pa pridno streže dobrim gostom v „zidu“ pri Kapeli, tri mlajše pa svoji ljubljani mamiki pomagajo pri gospodinjstvu in težavnem gospodarstvu.

Komaj si s krepko roko se oprjel gospodarstva, že se je videl napredek in moške občine so Ti takoj izročili županstvo, katero si opravljal dolgih 28 let, izvoljen vsakokrat enoglasno. Kot župana Te je ljubilo vse, saj je vse poznalo Tvojo nesebičnost, in vse se je veselilo s Teboj, ko Te je občina izvolila za častnega občana. Kdo bi se čudil, da so Te volili v vse važne zastope? Bil si okrajni zastopnik v Ormožu, ud načelstva posojilnice v Ormožu do leta 1908, ko se je tudi pri Svetinjah ustanovil enak zavod, in si svoje moči in svoje bogato znanje posvetil njemu, bil si ves čas svojega županovanja ud krajnega šolskega sveta pri Svetinjah, večkrat tudi njegova načelnik, vedno ud konkurenčnega odbora; povsod si o pravem času zastavil pravo besedo in tako

dobri stvari veliko koristil. Bila Te je sama ljubezen, v Tvoji občini ni bilo nikdar preprirov in tožb med sosedi, Ti sam si znal vse lepo urediti doma, a sam si pa bil vedno gluhi in slepi, kadar je kdo hotel s Teboj spor.

Kakor si ljubil svoje otroke, tako si ljubil na sploh mladino; dobro vedoč, da je dobra mladina pogoj narodove sreče, bōdri si mladino s prijazno besedo in mladeniškim ognjem za dobro, v nemal dovzetna mladeniška srca za vzvišene ideale, nikjer ni nastopila mladina, da Tebe ne bi bilo poleg, priredil si mladenicem na svojem domu shod; iz zaklada svojih bogatih skušenj si dajal najboljše svete vsakemu, ki jih je iskal pri Tebi. Poznal sem Te dolgo vrsto let, vesel sem bil vedno Tvoje družbe, ker Ti ni manjkalo nikoli dobre volje, bil si izredno šaljiv, da smo se neštokrat smejali cele ure, kadar si Ti odprl zakladnico svojih šal, ki pa so bile vedno dostojne, opozle nistem slišal nikoli iz Tvojih ust. Eno ljubezen pa sem menda le podedoval od Tebe in to je ljubezen do gorice; rojen v goricah, si imel celo življenje največ dela v goricah, največ veselja z goricami; seveda ob toči tudi največ žalosti z goricami; svoje si vzorno zasadil in tudi drugi so iskali pri Tebi sveta in pomoči in visokorodna obitelj grafa d'Avernas Ti je pokazala svojo hvaležnost za ves Tvoj trud z goricami s tem, da se je udeležila Tvojega pogreba in položila krasen in pomenljiv venec na Tvoje krsto.

Ali naj še omenim Tvojega strica, slavnega pesnika Stanko Vraza? Kako si ga ljubil, kako Ti je lice zažarelo, kako navdušeno Ti je tekla beseda, kadar si govoril o njem, nam na pamet pravil nje-

